

LAGUTSKOTTETS betänkande N:o 15/-25 med an-

ledning av Regeringens proposition till Riksdagen,

N:o 15/-25.

innehållande lag angående innebyggarenes i land-

skapet Åland tjänstgöring vid lots- och fyrinrätt-

ningen i stället för fullgörande av värnplikt.

Sedan Republikens President uti skrivelse för den 4 sistlidne augusti till Ålands landsting överlämnat Regeringens förenämnda proposition i det avseende 5 § i lagen angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland, given den 6 maj 1920, förutsätter, har landstinget den 17 innevarande november uppdragit åt lagutskottet att uppgöra och till landstinget inkomma med förslag till utlåtande över sagda proposition. I anledning härav har utskottet ett flertal gånger sammanträtt och ägnat frågan en ingående granskning samt får vördsammast för landstinget framhålla följande:

Uti motiveringen till propositionen relateras inledningsvis, hurusom det av Riksdagen i anledning av Regeringens tidigare proposition antagna lagförslaget angående berörda tjänstgöring icke kunnat av Republikens President fastställas, enär detsamma i enlighet med högsta domstolens däröver avgivna på rättsskäl sig grundande utlåtande befunnits vara stridande mot stadgandet uti 75 § 2 mom. av Regeringsformen. Vidare förutskickas att de ändringar, som av Högsta domstolens utlåtande betingats, genom den föreliggande propositionen blivit vidtagna beträffande det tidigare förslaget.

Det är för utskottet synnerligen beklämmande att nödgas konstatera, det

Regeringen funnit sig böra inskränka ändringarna av den tidigare propositionen till allenast de punkter, vilka förklarats stå i uppenbar strid mot gällande grundlag, under det att Regeringen också denna gång ansett sig helt och hållet negligera de på rättvisa och billighet baserade krav, som av landstinget gjorts redan uti det utlåtande, vilket avgivits i anledning av den till 1924 års Riksdag överlämnade propositionen. Regeringen har beaktat de i denna fråga uttalade synpunkterna endast för såvitt densamma därtill varit nödd och tvungen. Detta förhållande låter utskottet förmoda att till och med de mest skäliga önskemål, som i detta sammanhang från landstingets side komma att uttalas, icke skola komma att vinna förståelse, än mindre beaktande, och utskottets tillförsikt blir ingalunda större genom den erfarenhet, som vunnits därom, huru landskapets vitala intressen i ett antal andra fall av riksdagsmajoriteten åsidosatts. Likväl anser utskottet med hänsyn till frågans stora vikt och betydelse ett försök från landstingets side böra göras för genomdrivande av de tidigare uppställda kraven.

Innan utskottet gått attgranska förslagets särskilda paragrafer, har utskottet emellertid ytterligare önskat uppehålla sig vid Regeringens motivering. Där i antydes, att tidigare ifrågasatts, huruvida det icke vore skäl att ändra stadgandet uti § 27 i självstyrelselagen därhän, att ålänningarna helt och hållet skulle befrias från att i någon form utgöra värblikt. En ändring av paragrafen i denna riktning har städse också av landstinget innerligt åstundats och utförligt motiverats uti den till Riksdagen beträffande lagrummet ifråga avlätna motionen. Där i har påpekats och till full evidens ådagalagts, att bestämmelsen om ålänningarnas tjänstgöring

vid lots- och fyrinrättningen i stället för fullgörande av värnplikt icke är lyckligt funnen. / Det har allvarligen ifrågasatts, huruvida den nytta, som oövade ynglingars placering vid sagda inrättning medför, verkligen skall komma att uppväga de besvär, omak och kostnader, som genom denna anordning komme att uppstå, och ett bibehållande av stadgandet oförändrat har icke heller från Regeringens och Riksdagens sida kunnat bindande motiveras. Som motiv för paragrafens ändring har vidare anförts den av befolkningen härstädes allmänt utövade rederinäringen, som sysselsätter en stor del av landskapets ungdom, och tack vare vilken det icke gives någon landsända i republiken, som betalar så jämförelsevis dryga direkta och indirekta skatter till staten som Åland. Och slutligen har påpekats, att befrielse från varje slag av värnplikt vore en direkt följd av Genevekonventionen av den 20 oktober 1921, varigenom Ålandsöarnas neutralitet fastslagits och alla krigshandlingar från deras område avlysts.

*(såsom kont)*  
Motionen har emellertid av Riksdagen lämnats obeaktad och uteslutet är, att lagrummet i detta sammanhang skall kunna undergå förändring. Emellertid är det enligt utskottets övertygelse icke för sent att ännu i detta skede ordna frågan till ålänningarnas belåtenhet. Detta kan ske genom införande i lagen av ett undantagsstadgande, enligt vilket de ynglingar, som ägnat sig åt sjömansbanan eller tjänstgöring vid lotsverket och därmed fortsatte, vore befriade från aktiv tjänstgöring vid lots- och fyrinrättningen under fredstid. Härför kunna vare sig § 27 i självstyrelselagen eller gällande grundlag ställa hinder i vägen.

Redan vid tillkomsten av 1878 års värnpliktslag insåg man tillfullo lan-

dets nytta och fördel av att rederirörelsen såsom en av landets viktigaste näringsgrenar kraftigt omhulldes, och ehuru § 1 uti sagda lag, kategoriskt stadgade, att varje finsk medborgare var skyldig att för tronens och fäderneslandets försvar utgöra värnplikt, ansågs detta icke utgöra hinder för inryckande i lagens av ett undantagsstadgande av ovanantytt innehåll. Då regeringsformen på republikens medborgare icke ställer strängare krav i detta avseende än merasagda värnpliktslag på sin tid uppställde, finnes sålunda icke heller nu något hinder för införande av detta undantagsstadgande uti det föreliggande lagförslaget, helst skälen för en sådan åtgärd nu äro större än vid tillkomsten av 1878 års värnpliktslag.

Rederirörelsens betydelse för vårt land och dess ekonomiska välstånd kan icke skattas högt nog. Frånsett att densamma bereder en stor del av kustbefolkningen dess enda utkomst tillföres landet genom densamma mycket utländskt kapital, vilket städse och icke minst under de nyssförflutna för vår valuta svåra tiderna kraftigt bidragit att föra landet framåt i ekonomiskt avseende. Ynglingarnas utbildning såsom sjömän å handelsfartyg måste också anses såsom ojämförligt mycket förmer än den utbildning de kunna vinna genom den tillfälliga tjänstgöringen vid lots- och fyrinrättningen.

Som ett synnerligen vägande skäl för införandet av det föreslagna undantagsstadgandet är ytterligare, att myndigheterna därigenom besparas stora kostnader och besvär för tjänstgöringens vid lots- och fyrinrättningen ordnande i praktiken, ty då det är att förutsätta att en stor del av de åländska tjänstgöringsskyldige komma att inrymmas under antydda stadgande,

blir det så mycket lättare att ordna tjänstgöringen för återstoden på ett ömsesidigt tillfredställande sätt.

I anseende till ovensagda och då det jämväl ur synpunkten av personligt mod bör anses minst lika förtjänstfullt att tjäna sitt land såsom sjöman å dess handelsflotta som att tjänstgöra vid lots- och fyrinrättnings fartyg eller någon av dess tjänsteplatser, föreslår utskottet, att de uti § 36 i värnpliktslagen för den 27 december 1878 intagna undantagsstadgandena skola intagas uti det lagförslag, som kommer att föreläggas Riksdagen. Likväl efter av den nuvarande tjänstetidens längd och den tidigare inträdda uppbudsåldern betingade förändringar. Utskottet pointerar yttermera, att därigenom icke införes något för vår tidigare lagstiftning främmande och att ålänningarnas urgamla krav om sagda anordning bleve i stort sett tillgodosedda på ett med befolkningens eget kynne överensstämmande sätt.

Då Regeringen i propositionen uti förbifarten exempelvis omnämnt en tillernad utväg för lösandet av frågan om befolkningens på Åland fullständiga befriande från utgörande av värnplikt i någon form, nämligen tjänstgöringskyldighetens vid vid lots och fyrinrättningen ersättande med erläggandet av en särskild för ändamålet fastställd skatt, kan utskottet icke heller underlåta att böröra sagda utväg. Förslaget kan ur ingen synpunkt anses tillfredställande, ty utan tvivel komme detsamma allmänt i riket att uppfattas såsom ett oberättigat misstroende gent emot Åland och dess befolkning. Ålands folk komme att genom förslagets realiserande bliva stämplat såsom mindervärdigt ur försvars- och tjänstduglighetssynpunkt. Utskottet vill icke tro, att förslagställaren själv hyst denna baktanke, ehuru det å

andra sidan är känt, att sagda förfaringssätt i gångna tider tillgripits endast emot politiskt otillförlitliga läfolk, utan tror gärna att förslaget tillkommit i största allmänhet endast för att undgå att anlita någon av de utvägar för frågans lösande, som av landstinget föreslagits. Emellertid förutser utskottet att värnpliktens avlyftande på basen av ett dylikt förslag komme att av Ålands folk tillbakavisas.

Också denna proposition förutsätter den allmänna tjänstetidens fastställande till högst ett år och tre månader. Då den i rikets värnpliktslag an-  
*allmänna*  
givna tjänstetiden fastslagits till endast ett år, har utskottet ansett inga som helst hållbara skäl påkalla tjänstetidens utsträckande för de åländska ynglingarna till ett år och tre månader. Denna tid har i värnpliktslagen bestämts endast för sådana värnpliktiga, vilka tjänstgöra vid specialvapnen, under det att den tillernade lagens stadganden om tjänstetiden äro avsedda att bestämma en för samtliga åländska tjänstgöringsskyldige gemensam tjänstetid. Utskottet håller också för, att arten av den tjänstgöring, som åligger de åländska tjänstgöringsskyldiga, icke påkallar en längre utbildningstid än den för infanteriet fastställda.

Ehuru utskottet anser, att landstinget bör hävda sin tidigare intagna ståndpunkt och påyrka fullständig befrielse från fullgörande av värnplikt i någon form, har utskottet likväl i enlighet med sitt uppdrag gått be-  
*ett*  
handla själva lagförslaget paragraf för paragraf och därvid beslutit framhålla följande:

§ 1. Ovanberörda undantagsstadganden synas utskottet lämpligast böra införas såsom moment i denna paragraf. Med beaktande dels av den tidigare infallande uppbådsåldern, dels av den förkortade tjänstetiden i förhållande

till stadgandena i 1878 års värnpliktslag, har utskottet föreslagit den ålder, intill vilken ifrågavarande yrkesutövning bör styrkas, böra fastställas till fyllda 25 år.

§ 2. Den aktiva tjänstetiden bör, såsom ovan framhållits, fastställas till högst ett år. Uttryckligen bör också stadgas, att tjänstetiden bör räknas i fortlöpande följd, ty i annat fall kunna vederbörande till stort men för de tjänstgöringsskyldige uppdelas densamma på två eller flera år.

§ 4. Från paragrafen böra orden "såvitt möjligt" utgå. Visserligen böra myndigheterna och i sista hand regeringen uti den förordning, som jämlikt § 19 kommer att utfärdas, meddela föreskrifter angående de tjänstgöringsskyldiges fördelning å tjänstgöringsplatser och fartyg med beaktande i främsta rummet av de tjänstgöringsskyldiges modersmål, men i enlighet med den s.k. garantilagens principer bör det undantagsstadgande, som inneligger i orden "såvitt möjligt" icke uti rättssäkerhetens intresse få förefinnas uti paragrafen.

§ 5. Den i paragrafen intagna tidsbestämningen ett år och tre månader bör i anslutning till vad paragraf 2 framhållits förändras till högst ett år.

§ 14. Paragrafen innehåller, att de åländska tjänstgöringsskyldige skola dömas enligt strafflagen för krigsmakten av allmän domstol. Denna anordning kan av utskottet under inga omständigheter godkännas. För det första är nämligen att märka, att fullgörandet av tjänstgöring vid lots- och fyrinrättningen till sin natur bör betraktas såsom tjänstgöring vid civilt verk, änskönt det sker i stället för utförande av värnplikt. Detta har

tydiligen också varit regeringens uppfattning, ty enligt § 11 i lagförslaget skola de tjänstgöringsskyldige avlägga civil tjänsteed, icke krigsmannaed. De erhålla icke heller krigsmannautbildning eller undervisning om en krigsmans skyldigheter, vilket bör anses utgöra förutsättning för deras ställande under militär strafflag. För det andra anser utskottet stadgandet stå i uppenbar strid mot grundsatserna i vår militära strafflagstiftning och process. Den militära strafflagen är avsedd att tillämpas endast av domstolar, där militär sakkunskap är representerad, och alls icke av allmän under rätt. Stadgandet i fråga anses av utskottet därför strida såväl emot lagens egen anda och mening som dessutom innebära en processuell oformlighet. Då emellertid medgivas bör, att vissa strängare straff torde vara på sin plats för bestraffning av tjänstgöringsskyldiga, som rymt ur tjänsten eller <sup>ejut</sup> undandragit sig sina skyldigheter föreslår utskottet, att uti lagen måtte införas bestämmelser om den straffpåföljd, som skall drabba den skyldige. Vidare är att märka, att enligt mom. 2 i föreliggande paragraf särskilda ordningsstraff kunna för olika fall fastställas genom i administrativ väg utfärdad förordning. Härutinnan torde enligt utskottets åsikt den allmänna strafflagens bestämmelser emellertid vara tillfyllest, helst de tjänstgöringsskyldige i sin syssla kommer att vara underkastade tjänstemannaansvar. Utskottet har därför föreslagit för ändrad lydelse för § 14.

Utskottet får därför, hänvisande till ovan sagda, föreslå

att landstinget ville i avfordrat utlåtande hos

Regeringen tillkännagiva, att ifrågavarande lagförslag

kan av landstinget godkännas, dock sålunda, att nedan-

nämnda paragrafer erhålla följande lydelse.

§ 1.

I aktiv tjänst vid lots- och fyrinrättningen inträder varje år en åldersklass av Ålands befolkning, nämligen de ynglingar, vilka det året fylla tjugu år och icke åstunda fullgöra värnplikt.

Från aktiv tjänstgöring ävensom från skyldigheten att infinna sig vid reservens tjänstgöring frikallas emellertid under fredstid:

1:o) Examinerade sjökapten, skeppare och styrmän ävensom examinerade maskinister på ångfartyg, ifall de intill 25 års ålder årligen under seglationstiden genom bevis av vederbörande redare och direktion för sjömanshus i landet styrka sig innehava deras yrke motsvarande befattningar på handelsfartyg.

2:o) Lotsar och lotslärlingar, vilka intill 25 års ålder årligen genom bevis från sjöfartsstyrelsen styrka sig vara i utövning av sin syssla.

3:o) Kofferdisjömän, vilka intill 25 års ålder genom uppvisande av tjänstekontrakt eller bestyrkt avskrift därav årligen under seglationstiden ådagalägga sig vara i utövning av sitt yrke.

§ 2.

Den aktiva tjänstetiden fastställs i förordning och är högst ett år i fortlöpande följd. Efter dess utgång överföres de tjänstgöringsskyldiga till reserven av personalen vid lots- och fyrinrättningen och kvarstå i denna till utgången av det år, då de uppnått en ålder av femtiotvå år.

I reserven utgöra de reservmän en åldersklass, vilka samma år inträtt i aktiv tjänst.

## § 4.

Tjänstgöringsskyldig bör, ifall han ej själv annat åstundar, anställas å tjänstgöringsplats eller fartyg, varest manskapet har samma modersmål som han, och erhålla sin undervisning på detta språk.

Till manskap, som i denna paragraf avses, räknas icke den personal, i vars ställe icke kunna användas sådana, vilka fullgöra sin tjänstgöringsskyldighet.

## § 5.

Den, som ådömts förlust av medborgerligt förtroende eller förklarats icke vara vittnesgill, får ej användas i annan tjänstgöring, som i denna lag avses, än i lots- och fyrinrättningsens arbete, vartill han kan uppbudas för högst ett år efter ingången av det år, då han fyller tjugu år, och innan han uppnått en ålder av tjuguåtta år. Å sådan person skola i övrigt stadganden i 2 och 3 mom. 59 § värnpliktslagen tillämpas.

## § 14.

Gör sig den, som på grund av denna lag är anställd eller bort inträda i tjänst vid lots- och fyrinrättningen sig skyldig till rymning eller olovligt uteblivande från tjänsten eller tills svikligt förfarande, lemlästning eller annan skadegörelse å kropp i avsikt att befria sig från tjänstgöringsskyldighet, vare, där saken icke lämpligen kan genom ordningsstraff beivras, dömd vid allmän domstol till fängelse eller tukthus, vardera i högst två år.

Angående sjöfartsstyrelsens och förmans rätt att ålägga tjänstgöringsskyldig ordningsstraff stadgas genom förordning.

Mariehamn, den 25 november 1925

På

Legutskottets vägnar:

Im Rönne

Andersson